

Till: Kommunstyrelsen, Socialnämnden
För kännedom: Kommunfullmäktige

Granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

EY har på uppdrag av kommunens revisorer granskat kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vår sammanfattande bedömning är att kommunen delvis har ett ändamålsenligt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns ett övergripande fokus på trygghets- och säkerhetsfrågorna i kommunen och mål för kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Trygghetsutskottet har även antagit en handlings- och aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi noterar dock vissa brister, bland annat att det inte finns aktuella kartläggningar eller analyser av förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck, varken på kontorsnivå eller kommunövergripande nivå.

Vi bedömer vidare att det sker viss uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Handlings- och aktivitetsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck ska följas upp årligen vilket är positivt, vi kan dock inte bekräfta att så görs då handlingsplanen är relativt ny och inte har följts upp tidigare. Uppföljning- och utvärderingsarbetet kan förbättras ytterligare om socialkontorets hantering av data och statistik utvecklas och ligger till grund för uppföljning och utveckling.

Handläggningen av hedersärenden bedöms som välfungerande, det finns rutiner och arbetssätt som fungerar kvalitetsdrivande. Enligt rutiner ska PATRIARK tillämpas vid handläggning av hedersärenden, vi kan inte bekräfta att så görs vid samtliga ärenden då uppgifter från intervjupersoner varierar. Det finns i dagsläget inget arbetssätt för att upptäcka hedersproblematiken, det finns dock ett påbörjat arbete med att ta fram standardiserade frågor som ska ställas inom samtliga utredningar.

Kommunen har vidtagit vissa kunskapshöjande insatser kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. Vi bedömer det som positivt att alla nyanställda socialsekreterare går en grundutbildning inom området men bedömer att resterande tjänstepersoner som möter våldsutsatta medborgare eller barn och unga i utsatta situationer bör erbjudas mer utbildning inom området för att möjliggöra upptäckt av hedersproblematik.

Det finns delvis fungerande former för samverkan mellan socialtjänsten och skolan avseende arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Samverkan är fungerande vid hanteringen av individärenden, det är den strategiska samverkan mellan skolan och socialtjänsten som saknas.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi att socialnämnden:

- ▶ Utvecklar metoder som möjliggör kartläggning för en överblick av antalet utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt för att kunna följa utvecklingen över tid.
- ▶ Utvecklar metoder och arbetssätt för att följa upp insatser och åtgärder på aggregerad nivå som även kan användas i kvalitetsarbetet.
- ▶ Säkerställer tillämpningen av standardiserade bedömningsverktyg och handläggning i enlighet med fastställda rutiner och riktlinjer.
- ▶ Överväger en mer formaliserad samverkan med utbildningsverksamheten på kontorsövergripande nivå där frågor som kompetensutveckling, kartläggning av förekomsten av hedersförtryck, orosanmälningar, rutiner vid risk för bortförande av barn etc. kan hanteras.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi att kommunstyrelsen:

- ▶ Erbjuder kompetenshöjande utbildningar inom hedersvåld och förtryck till tjänstepersoner inom kommunen som möter våldsutsatta medborgare eller barn och unga i utsatta situationer

Vi önskar svar från kommunstyrelsen och socialnämnden senast 2023-01-31.

För Revisorerna i Upplands-Bro kommun

Roger Gerdin

Thomas Ljunggren

Bilaga: Revisionsrapport – Granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Upplands-Bro kommun

Granskning av arbetet mot hedersrelaterat
våld och förtryck

Building a better
working world

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning och rekommendationer.....	2
1. Inledning.....	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Syfte och revisionsfrågor.....	4
1.3. Ansvariga nämnder/styrelser.....	4
1.4. Metod.....	5
1.5. Revisionskriterier.....	5
2. Styrning av kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	5
2.1. Det finns ingen specifik utredningsgrupp för våldsärenden.....	5
2.2. Det finns en <i>Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck</i>	6
2.3. Trygghetsutskottet får information samt fattar beslut om hedersrelaterade frågor.....	7
2.4. Vår bedömning.....	8
3. Uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	9
3.1. Det finns inga kartläggningar eller analyser över förekomsten av hedersrelaterat våld eller förtryck.....	9
3.2. Det förekommer viss uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	9
3.3. Vår bedömning.....	10
4. Handläggning av hedersrelaterat våld och förtryckärenden.....	11
4.1. Det finns rutiner och arbets sätt för handläggningen av hedersärenden.....	11
4.2. Det erbjuds vissa kompetenshöjande insatser inom kommunen.....	12
4.3. Vår bedömning.....	12
5. Det saknas en kontorsspecifik samverkan mellan socialtjänsten och skolan.....	13
5.1. Vår bedömning.....	15
Källförteckning.....	16
Bilaga 1. Aktivitetsplan.....	1

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

EY har på uppdrag av kommunens revisorer granskat kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vår sammanfattande bedömning är att kommunen delvis har ett ändamålsenligt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns ett övergripande fokus på trygghets- och säkerhetsfrågorna i kommunen och mål för kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Trygghetsutskottet har även antagit en handlings- och aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi noterar dock vissa brister, bland annat att det inte finns aktuella kartläggningar eller analyser av förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck, varken på kontorsnivå eller kommunövergripande nivå.

Vi bedömer vidare att det sker viss uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Handlings- och aktivitetsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck ska följas upp årligen vilket är positivt, vi kan dock inte bekräfta att så görs då handlingsplanen är relativt ny och inte har följts upp tidigare. Uppföljning- och utvärderingsarbetet kan förbättras ytterligare om socialkontorets hantering av data och statistik utvecklas och ligger till grund för uppföljning och utveckling.

Handläggningen av hedersärenden bedöms som välfungerande, det finns rutiner och arbetssätt som fungerar kvalitetsdrivande. Enligt rutiner ska PATRIARK tillämpas vid handläggning av hedersärenden, vi kan inte bekräfta att så görs vid samtliga ärenden då uppgifter från intervjupersoner varierar. Det finns i dagsläget inget arbetssätt för att upptäcka hedersproblematiken, det finns dock ett påbörjat arbete med att ta fram standardiserade frågor som ska ställas inom samtliga utredningar.

Kommunen har vidtagit vissa kunskapshöjande insatser kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. Vi bedömer det som positivt att alla nyanställda socialsekreterare går en grundutbildning inom området men bedömer att resterande tjänstepersoner som möter våldsutsatta medborgare eller barn och unga i utsatta situationer bör erbjudas mer utbildning inom området för att möjliggöra upptäckt av hedersproblematik.

Det finns delvis fungerande former för samverkan mellan socialtjänsten och skolan avseende arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Samverkan är fungerande vid hanteringen av individärenden, det är den strategiska samverkan mellan skolan och socialtjänsten som saknas.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi att socialnämnden:

- ▶ Utvecklar metoder som möjliggör kartläggning för en överblick av antalet utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt för att kunna följa utvecklingen över tid.
- ▶ Utvecklar metoder och arbetssätt för att följa upp insatser och åtgärder på aggregerad nivå som även kan användas i kvalitetsarbetet.
- ▶ Säkerställer tillämpningen av standardiserade bedömningsverktyg och handläggning i enlighet med fastställda rutiner och riktlinjer.
- ▶ Överväger en mer formaliserad samverkan med utbildningsverksamheten på kontorsövergripande nivå där frågor som kompetensutveckling, kartläggning av förekomsten av hedersförtryck, orosanmälningar, rutiner vid risk för bortförande av barn etc. kan hanteras.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi att kommunstyrelsen:

- ▶ Erbjuder kompetenshöjande utbildningar inom hedersvåld och förtryck till tjänstepersoner inom kommunen som möter våldsutsatta medborgare eller barn och unga i utsatta situationer

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Hedersrelaterat våld och förtryck handlar i många fall om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att själv välja partner. Den som utmanar eller trotsar den rådande normen anses dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt för att familjen eller ett utökat kollektiv ska återfå det som uppfattas som förlorad heder. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket har flera likheter med mäns våld mot kvinnor, samtidigt skiljer det sig från andra våldsformer på grund av sin kollektiva karaktär. Det bidrar till att gränserna mellan offer och förövare blir otydliga- de som medverkar till förtrycket kan själva vara utsatta. Det finns inga exakta siffror på hur många i Sverige som lever i hedersvåld och förtryck, men uppskattningar som gjorts pekar på att minst 200 000 unga i Sverige lever i en hederskontext. Samtidigt konstateras att mörkertalet troligtvis är stort.

Socialtjänstens lagstadgade ansvar är att verka för att effektivt stödja flickor och pojkar, unga kvinnor och män, som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Brister i socialtjänstens kompetens, handläggning och vidtagna insatser för att bistå med stöd och skydd kan medföra mycket allvarliga konsekvenser för den som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck.

Revisorerna har i sin riskanalys för 2022 identifierat arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck våld som ett angeläget område för fördjupning och beslutat att genomföra en granskning.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om socialnämnden har en ändamålsenlig styrning och uppföljning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Följande revisionsfrågor besvaras i granskningen:

- ▶ Finns mål för kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck?
- ▶ Finns aktuella kartläggningar och analyser av förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck?
- ▶ Finns etablerade rutiner och arbetssätt för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck samt för att utreda behov och erbjuda ändamålsenligt stöd?
- ▶ Har kunskapshöjande insatser vidtagits inom området?
- ▶ Finns fungerande former för samverkan mellan socialtjänsten och skolan avseende arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck?
- ▶ Sker uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck?

1.3. Ansvariga nämnder/styrelser

Granskningen omfattar socialnämnden och kommunstyrelsens trygghetsutskott.

1.4. Metod

Granskningen baseras på djupgående intervjuer med nyckelpersoner samt inhämtande, analys och bedömning av styrdokument. Intervjuer genomfördes med personal inom socialkontoret och utbildningskontoret. Granskningen avgränsas till målgruppen barn och unga.

1.5. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna kan hämtas ifrån lagar och förarbeten eller interna regelverk, policyer och fullmäktigebeslut. I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ **Socialtjänstlagen (2001:453), 5 kap. 1 §, 7 § och 11 § SoL**

Socialnämnden verkar för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt bedriver uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Nämnden ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra berörda. Nämnden ska ansvara för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som bevittnat våld svarar mot behoven i kommunen.

- ▶ **Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4)**

Socialstyrelsen har tagit fram en föreskrift och allmänna råd kring hur kommuner bör arbeta med utsatta för våld i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld.

Vid hedersrelaterat våld bör nämnden bl.a. utreda behov av stöd och hjälp akut och på lång sikt, våldets karaktär, omfattning och konsekvenser, hur den utsatta hanterar sin situation, behov av stöd samt hur nätverket runt personen ser ut. En bedömning av risk för ytterligare våld ska göras utifrån en standardiserad bedömningsmodell. Vid utredning av barn bör nämnden även utreda om t.ex. åtgärder behövs i fråga om vårdnad. Nämnden ska kunna erbjuda insatser akut samt på kort och lång sikt utifrån riskbedömning och utredning, t.ex.

- ▶ Information, råd, stödsamtal, hjälp att ordna boende, stöd i föräldraskapet och hjälp i kontakt med organisationer, myndigheter och hälso- och sjukvård. Insatser till barn ska erbjudas utifrån barnets behov av skydd, råd, stöd, vård och behandling.
- ▶ Vid behov erbjuda stöd och hjälp i form av tillfälligt boende.
- ▶ Erbjudna föräldrar eller närstående råd och stöd samt erbjuda insatser till våldsutövare som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.

2. Styrning av kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

2.1. Det finns ingen specifik utredningsgrupp för våldsärenden

Socialnämnden ansvarar för att fullgöra kommunens uppgifter enligt socialtjänstlagen och annan lag som reglerar socialtjänstverksamheten. Inom socialkontoret finns en Barn- och

ungdomsenhet som handlägger alla våldsärenden för barn och unga under 18 år. Enheten består av ca 35 medarbetare och är uppdelad i fyra grupper; utredning barn/familj, utredning ungdom, placeringsgrupp och mottagning. Det finns ingen grupp som specifikt hanterar hedersärenden. Majoriteten av hedersärenden handläggs i gruppen för utredning barn/familj då det förekommer en familjeproblematik. På barn- och ungdomsenheten finns sedan 2020 en arbetsgrupp som ser över arbetssätt och rutiner för hanteringen av våldsärenden, inklusive hedersrelaterat våld. Gruppen kallas vidare i rapporten för våldgruppen.

Kommunstyrelsen inrättade 2019 ett trygghetsutskott som ansvarar för brottsförebyggande frågor i kommunen. Utskottet ansvarar även för samordning av trygghetsfrågor med andra relevanta aktörer som polis, räddningstjänst och socialtjänst. Utskottet fungerar som kommunens brottsförebyggande råd.

Inom kommunledningskontoret finns avdelningen för trygghet och prevention som arbetar kommunövergripande och förebyggande med trygghetsfrågor. En preventionssamordnare ansvarar för områdena våld i nära relation, hedersrelaterat våld och våldsbevakande extremism inom avdelningen.

2.2. Det finns en *Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck*

I *Övergripande mål och budget 2022* fastställs kommunens vision och övergripande mål. Det finns sex övergripande mål inom kommunen, bland annat *Hållbar hälsa och liv - invånare i Upplands-Bro mår bra både fysiskt och psykiskt och känner trygghet i vardagen*. Kommunen ska arbeta förebyggande för att säkra rätten till frihet och personlig säkerhet. Det finns inga mål eller uppdrag som direkt berör hedersrelaterat våld och förtryck.

Trygghetsutskottet beslutade under 2021 att *Handlingsplan mot våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck* skulle delas upp till en *Handlingsplan mot våld i nära relation* och en *Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck* för att beakta skillnaderna i formen av våld och säkra ett effektivt och riktat förebyggande och motverkande arbete. Trygghetsutskottet antog vidare *Handlings- och aktivitetsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck*, i tabellen nedan tydliggörs planens övergripande mål och hur det målet ska uppnås:

Övergripande mål	Genomförande
Uppmärksamma, förebygga och minska hedersrelaterat våld och förtryck	Personal som i sitt arbete möter barn och unga ska ha tillräcklig kunskap och kompetens.
	Medborgare ska informeras om vart man kan vända sig för stöd och om hur man anmäler om man är orolig för att någon utsätts.
	Särskilda insatser riktas mot unga för där frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck berörs samt frågor kring normer, attityder och genus.
	Verksamheter som berörs av hedersrelaterat våld och förtryck ska ta fram, inventera, revidera och implementera rutiner och handlingsplanen inom den egna verksamheten.
	Alla unga ska frågas om våldsutsatthet kontinuerligt på elevhälsosamtal.

I handlings- och aktivitetsplanen fastställs elva delmål och lika många aktiviteter, vem som ansvarar för genomförandet av aktiviteten samt när aktiviteten ska följas upp, se fullständig aktivitetsplan i Bilaga 1. För genomförandet av sju delmål ansvarar trygghets- och preventionsenheten, för övriga mål ansvarar bland annat enhetschefer och rektorer. Det framgår inte vilka enhetschefer som åsyftas.

I socialnämndens *Verksamhetsplan 2022* beskrivs arbetet med hedersrelaterade frågor som ett utvecklingsområde. I planen framgår att verksamheten ska erbjuda stödjande insatser till våldsutövare, utbilda tjänstepersoner inom området och öka samverkan med andra aktörer som skola och bostadsföretag under 2022. I verksamhetsplanen har nämnden brutit ner de övergripande målen till nämndmål och utifrån nämndmålen har indikatorer och målvärden tagits fram, nedan redovisas nämndmål och indikatorer med direkt koppling till hedersrelaterat våld och förtryck:

Nämndmål	Indikatorer	Mål 2021	Utfall 2021	Mål 2022
Socialnämnden ska verka för självständighet, integration och likabehandling	Andel medarbetare som har grundkunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relation	100%	50%	100%

I socialnämndens *Verksamhetsberättelse 2021* framgår att medarbetare inom myndighetsenheterna och enheten för arbete, försörjning och integration deltagit vid utbildningstillfällen för att säkra grundkunskaper inom hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer medan medarbetare inom övriga enheter inte genomfört utbildningen. I *Myndighet barn och ungas Verksamhetsberättelse år 2021* tydliggörs att 90 procent av medarbetarna inom enheten Myndighet barn och unga har grundkunskaper inom hedersrelaterat våld och förtryck.

2.3. Trygghetsutskottet får information samt fattar beslut om hedersrelaterade frågor

För att granska hur socialnämnden och trygghetsutskottet styr och följer upp arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har vi tagit del av protokoll under 2021 och början av 2022. I tabellen nedan redovisas ärenden gällande hedersproblematik där nämnden/utskottet antingen fattat beslut eller fått information.

Protokollgranskning socialnämnden 2021 - 2022	
Typ av ärende	Beskrivning
Inga ärenden med direkt koppling till hedersrelaterat våld och förtryck berördes vid socialnämndens sammanträden under 2021 och 2022. (Individärenden ej granskade.)	
Protokollgranskning Trygghetsutskottet 2021 - 2022	
2021-03-19	
Utveckling av handlingsplan mot våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck	Trygghetsutskottet ger Kommundirektören i uppdrag att ta fram förslag på aktivitetsplaner med aktiviteter för att förebygga och motverka våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ta fram förslag på en uppdelning av befintlig "Handlingsplan

	mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck” till en separat handlingsplan mot våld i nära relation, och en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.
2021-10-29	
Rapporter	Tjänsteperson informerar Trygghetsutskottet om pågående arbete med att ta fram en handlings- och aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck samt inhämtar utskottets synpunkter.
2021-11-26	
Handlings- och aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck	Trygghetsutskottet antar handlings- och aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Protokollgranskningen syftar till att tydliggöra hur aktivt nämnden/utskottet styr och håller sig informerad om arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt om nämnden/utskottet har tillräcklig uppsikt över arbetet. Vi noterar att socialnämnden inte får information eller fattar några beslut om hedersfrågan under 2021 och början av 2022. Trygghetsutskottet får under 2021 både information samt fattar beslut om hedersfrågor.

2.4. Vår bedömning

Fråga	Svar
Finns mål för kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck?	<p>Ja. Vår bedömning är att det finns mål för kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi noterar ett övergripande fokus på trygghets- och säkerhetsfrågorna i kommunen. Vi ser positivt på handlingsplanen som Trygghetsutskottet antagit samt det övergripande målet om att uppmärksamma, förebygga och minska hedersrelaterat våld i kommunen. Det faktum att utskottet valt att särskilja våld i nära relationer och hedersrelaterat våld tyder på en förståelse för hedersproblematiken. Vi noterar även att trygghetsutskottet både fattar beslut samt får information om hedersfrågor vilket säkerställer styrning inom området.</p> <p>Socialnämnden fattar inga beslut eller får specifik information om hedersproblematiken under 2021 och början av 2022 vilket påvisar svag styrning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi ser positivt på att nämnden har en indikator med direkt koppling till hedersrelaterat våld och förtryck, vi noterar dock att utfallet för 2021 inte är ändamålsenligt då endast 50 procent av medarbetarna inom förvaltningen genomfört grundutbildningen om våldsfrågor.</p>

3. Uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

3.1. Det finns inga kartläggningar eller analyser över förekomsten av hedersrelaterat våld eller förtryck

Socialnämnden ska enligt socialtjänstlagen 7§ analysera om utbudet av insatser som erbjuds våldsutsatta svarar mot behoven i kommunen. Det genomförs inga kartläggningar av hedersrelaterat våld och förtryck på kommunal nivå eller inom socialkontoret, det sker heller ingen kontinuerlig analys av externa kartläggningar gällande hedersvåld och förtryck. Vid aktualisering av ett ärende kodar socialsekreteraren ärendet, det kan kodas som ett hedersrelaterat ärende. Möjligheten att koda ett ärende som hedersrelaterat är nytt sedan 2022 då mottagningsgruppen bedrivit ett utvecklingsarbete inom aktualiseringsalternativen för att möjliggöra mer specifik klassificering. Efter aktualisering ändras inte kodningen även om annan problematik uppkommer under utredningen. Socialsekreterare kompletterar dock journalen utifrån upptäckten. Det anges vara svårt att få ut statistik ur verksamhetssystemet och det genomförs inte regelbundet utan endast vid efterfrågan av exempelvis media eller Socialstyrelsen. Mottagningsgruppen följer dock aktivt upp vilken typ av ärenden som inkommer till enheten. Statistik visar att det inom Barn- och ungdomsenhet inkommer fyra ärenden under 2022, fram till sista juli, som kategoriseras som "Hedersrelaterad problematik". Det finns i dagsläget inget tillförlitligt sätt att få ut information om hur många hedersärenden som hanteras inom verksamheten. Intervjupersoner upplever att det förekommer få ärenden med hedersproblematik.

3.2. Det förekommer viss uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Enligt socialtjänstlagen ska kvaliteten i nämndens verksamheter systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Uppföljning av pågående insatser ger struktur, kontinuitet och delaktighet i insatsen och skapar ett underlag för kunskaps- och metodutveckling.

På kommunövergripande nivå ska uppföljning av handlings- och aktivitetsplanen ske årligen av preventionssamordnaren och återrapporteras till trygghetsutskottet. Vid genomförandet av granskningen har uppföljningen för 2022 inte genomförts. Det finns ingen tidigare uppföljning att ta del av då handlings- och aktivitetsplanen för hedersrelaterat våld och förtryck är relativt ny. Intervjupersoner anger att det i dagsläget är svårt att bedöma hur väl kommunens verksamheter har omhändertagit handlings- och aktivitetsplanen. Det finns en föraning om att alla aktiviteter inte är uppfyllda.

På kommunövergripande nivå sker en årlig uppföljning av samarbetet med Origo¹ för att säkerställa att socialtjänstens socialsekreterare nyttjar kompetensen som Origo erbjuder vid hedersärenden. Origo sammanställer statistik som kommunen får ta del av, av statistiken framgår att yrkesverksamma inom kommunen kontaktade Origo vid 6 tillfällen vid 2020 respektive 2021.

¹ Origo är ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Origo är ett samarbete mellan kommunerna i Stockholms län, polisregionen Stockholm och Region Stockholm.

På enhetsnivå sker ingen direkt aggregerad uppföljning av hedersrelaterade ärenden kopplat till insatser och arbetssätt. Det genomförs dock brukarenkäter som syftar till att undersöka den utsattes nöjdhet med kontakten och stödet från socialtjänsten. Enkäten genomförs via telefon och ska i regel inte genomföras av handläggaren av ärendet. Intervjuperson anger att svarsfrekvensen är relativt hög och att enkäten ger enheten ett underlag för verksamhetsutveckling. Underlaget sammanställs i samband med halvårs- och årsbokslut. Vi har tagit del av Barn- och ungdomsenhetens sammanställning över brukarenkäterna för 2019–2021. I sammanställningen framgår hur många barn respektive föräldrar som svarat på enkäten, det framgår dock inte hur hög svarsfrekvens är. Under 2021 svarade 35 barn och 74 föräldrar, det anges att 74,3 procent av barnen har en positiv upplevelse av att träffa socialsekreterarna och 85,7 procent vet varför socialsekreteraren träffade barnet/familjen. Den data som samlas in går inte att härleda till ett särskilt typ av ärende, det går exempelvis inte att se hur nöjda brukare som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck är.

Inom enhetens våldsgrupp sker en löpande diskussion av enhetens arbete inom våldsfrågor, vilket inkluderar hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är att identifiera förbättringsmöjligheter inom rutiner och arbetssätt i samband med nya insikter inom hedersområdet.

På individnivå arbetar socialtjänsten med uppföljning utifrån egna rutiner och riktlinjer som utgår från skrivelser i lagen. Lagstiftade krav vid barnärenden är exempelvis att ett placerat barn ska få besök av ansvarig socialsekreterare på placeringen regelbundet i den omfattning som är lämplig. Intervjupersoner anger att uppföljning sker utifrån behov vilket oftast innebär en mer kontinuerlig kontakt mellan klient och socialsekreterare än vad lagstiftningen fastställer. Uppföljningen dokumenteras i socialtjänstens journalsystem.

3.3. Vår bedömning

Fråga	Svar
Finns aktuella kartläggningar och analyser av förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck?	Nej. Vår bedömning är att det inte finns aktuella kartläggningar eller analyser av förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck, varken på kontorsnivå eller kommunövergripande nivå. Vi ser positivt på att mottagningsenheten utvecklat fler kodningsmöjligheter i verksamhetssystemet samt regelbundet följer upp aktualiseringsorsakerna. Resterande grupper arbetar inte med analys av data kopplat till förekomsten av hedersrelaterat våld. Verksamhetssystemet försvårar hanteringen av statistik då kodningen av ett ärende inte kan justeras i efterhand vilket ökar risken för missvisande data och ett mörkertal.
Sker uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck?	Delvis. Vår bedömning är att det sker viss uppföljning och utvärdering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi ser positivt på intentionen att årligen följa upp handlings- och aktivitetsplanen, vi kan dock inte bekräfta att så görs. Vi ser även positivt på de brukarenkäterna som används för att utvärdera enhetens arbete. Det finns en löpande diskussionen inom våldsgruppen, vi bedömer vidare att underlaget vid diskussionen

kan utvecklas och utgå i större omfattning från statistik från den egna verksamheten.

4. Handläggning av hedersrelaterat våld och förtryckärenden

4.1. Det finns rutiner och arbetssätt för handläggningen av hedersärenden

Ett ärende inom socialtjänsten initieras genom en orosanmälan eller annan kontakt med mottagningsgruppen som gör en första bedömning av ärendet. Ärendets karaktär avgör om ärendet fördelas till utredare i barn/familjgruppen eller ungdomsgruppen. Ett hedersrelaterat ärende utreds ofta inom myndighetsgruppen för barn/familj då det förekommer en familjeproblematik. Socialsekreteraren som ska utreda ärendet tar över från mottagningsenheten och följer sedan ärendet från utredningens start till avslut. Vid beslut om långsiktig placering övergår ärendet till placeringsgruppen och en ny socialsekreterare tillsätts. I vissa fall vid hedersärenden kan samma handläggare som utförde utredningen fortsatt stå för kontakten vid en långsiktig placering för att säkra klientens känsla av trygghet och kontinuitet.

Intervjupersoner anger att utredningarna är gedigna och att det finns medvetenhet kring hedersproblematiken, dock finns misstanke om att hedersproblematiken inte alltid identifieras vid utredning då endast ett fåtal hedersärenden förekommer inom verksamheten. För att säkerställa att hedersproblematiken upptäcks och identifieras arbetar våldgruppen med att ta fram standardfrågor som ska ställas inom alla utredningar för att ytterligare fånga upp hedersproblematiken. Frågorna är vid genomförandet av granskningen inte framtagna och tillämpas inte i nuläget.

Utredning genomförs av två socialsekreterare för att säkerställa hög kvalitet inom handläggningen. Intervjupersoner anger vidare att socialsekreterare inom enheten har ett nära samarbete och stöttar varandra regelbundet i handläggning av ärenden. Samordnarna inom myndighetsgrupperna har även en stöttande och rådgivande roll vid utredningar. Det anges därav förekomma en kollektiv kvalitetssäkring av handläggningen. Vid hedersärenden anger intervjupersoner att det är särskilt viktigt att avidentifiera ärenden vid diskussion om handläggningen då dessa bedöms som extra känsliga.

Vid handläggning av hedersärenden finns steg som särskiljer sig från andra utredningar. Vid förekomsten av eller misstanke om hedersproblematik ska socialsekreterare kontakta Origo. Intervjupersoner anger att det är ett etablerat arbetssätt att kontakta Origo vid hedersproblematik, det står även i rutiner, och att tjänstepersonerna på Origo förser handläggarna med goda råd och stöd vid handläggning av hedersärenden. Utöver kontakt med Origo ska socialsekreterare genomföra en PATRIARK som består av vägledning för bedömning och hantering av risk för hedersrelaterat våld. Om socialsekreteraren inte har utbildning i PATRIARK ska annan medarbetare med utbildning stötta ansvarig handläggare vid genomförandet av riskanalysen. Inom ramen för granskningen kan vi inte fastställa att PATRIARK tillämpas vid samtliga hedersutredningar. Vid intervjuer framkommer olika uppgifter om huruvida PATRIARK tillämpas eller ej vid utredning. Vissa intervjupersoner anger att det inte varit ett krav tidigare men att det sker ett utvecklingsarbete och att det framöver ska tillämpas vid utredning, andra intervjupersoner anger att PATRIARK ska tillämpas och att så har gjorts samt görs vid utredning.

Det anges vid intervjuer att tillvägagångssättet vid utredning av hedersärenden skiljer sig från andra utredningar gällande kontakten och inkluderandet av klientens familj och nätverk. I vanliga fall strävar socialtjänsten mot att hitta lösningar inom familjen och klientens nätverk men vid hedersärenden är klientens nätverk troligtvis också en del av förtrycket. Därav anpassas arbetssättet vid misstanke om eller vid förekomst av heder. Exempelvis kan socialsekreterare välja att prata med barnet innan man involverar vårdnadshavaren i samtalet.

Vid hedersärenden utgår handläggaren enligt uppgift från klientens förutsättningar och egna önskemål vid beslut om insatser. En generell insikt inom socialtjänsten är att fysiskt avstånd är viktigt vid placeringar för att förflytta klienten från nätverket där förtrycket finns. Insatser som kan beslutas om är bland annat jourhem, familjehem eller skyddat boende. Det har förekommit fall där klienten blivit placerad på andra grunder än hedersproblematik men att det senare framkommer att heder var ursprungsanledningen till våldet eller förtrycket som klienten utsattes för. Det anges vara vanligt att familjen nekar till öppenvårdsinsatser som samtalsterapi och familjebehandling vid förekomst av hedersproblematik. Det finns enligt uppgift inget skyddat boende med fokus på hedersproblematik som socialtjänsten erbjuder sina klienter.

Intervjupersoner anger att det inte sker någon uppföljning eller analys av insatsernas ändamålsenlighet på aggregerad nivå, det sker en kontinuerlig uppföljning av individärenden och de insatser som beviljats.

4.2. Det erbjuds vissa kompetenshöjande insatser inom kommunen

På kommunövergripande nivå erbjuds vissa kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma, exempelvis i samband med kampanjen "en vecka fri från våld" där Upplands-Bro under 2021 gick ihop med sex andra kommuner i Stockholm och lyfte frågan om våld i nära relation under november månad. Syftet var att synliggöra och öka kunskapen om relationsvåld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Kampanjen genomförs årligen. Personal på kommunens fritidsgårdar har även utbildats i hedersproblematik. Utbildningsmaterialet utgår från webbkursen *Om hedersrelaterat våld och förtryck*.

Socialsekreterare inom socialtjänstens barn- och ungdomsenhet ska ha en socionomexamen, utöver det går alla nyanställda en grundutbildning inom våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck som anordnas av Origo.

Det finns några socialsekreterare med utbildning i bedömningsinstrumentet PATRIARK som ger vägledning för bedömning och hantering av risk vid hedersrelaterat våld. Det är ett medvetet val att inte utbilda samtliga socialsekreterare inom PATRIARK då enheten hanterar ett begränsat antal hedersärenden. Det ska finnas tillräckligt många socialsekreterare med kunskap inom PATRIARK så att resterande socialsekreterare kan söka stöd och hjälp av dessa vid behov. Vid genomförandet av granskningen fanns det tre medarbetare inom enheten för barn och unga med utbildning inom bedömningsinstrumentet, en inom varje grupp.

4.3. Vår bedömning

Fråga

Svar

<p>Finns etablerade rutiner och arbetssätt för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck samt för att utreda behov och erbjuda ändamålsenligt stöd?</p>	<p>Delvis. Vår bedömning är att det delvis finns etablerade rutiner och arbetssätt för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck samt för att utreda behov och erbjuda ändamålsenligt stöd. Handläggningen av hedersärenden bedöms som välfungerande, det finns rutiner och arbetssätt som fungerar kvalitetsdrivande. Vi kan inom ramen för granskningen inte fastställa huruvida PATRIARK tillämpas inom samtliga hedersärenden, vi bedömer det dock som viktigt att standardiserade bedömningsverktyg tillämpas. Det finns i dagsläget inget utarbetat arbetssätt för att upptäcka hedersproblematiken, vi ser dock positivt på det påbörjade arbetet med att ta fram standardiserade frågor som ska ställas inom samtliga utredningar.</p> <p>Socialnämnden ska enligt socialtjänstlagen analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som bevittnat våld svarar mot behoven i kommunen. En sådan analys har inte genomförts och det finns därav ingen bedömning av insatsernas ändamålsenlighet.</p>
<p>Har kunskapshöjande insatser vidtagits inom området?</p>	<p>Delvis. Vår bedömning är att kommunen vidtagit vissa kunskapshöjande insatser kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. Vi bedömer det som positivt att alla nyanställda socialsekreterare går en grundutbildning inom området. Den kommunövergripande utbildningen bör utvidgas, hedersproblematiken kan fångas upp i flera verksamheter utöver socialtjänsten och därav bör kunskapsnivån säkerställas.</p>

5. Det saknas en kontorsspecifik samverkan mellan socialtjänsten och skolan

Samverkan på kommunövergripande nivå

Inom det preventiva trygghetsarbetet finns två samverkansgrupper i kommunen, en för barn och unga och en för vuxna. Det är ett nytt initiativ och anges inte vara fullt etablerat. I samverkansgruppen finns inte representanter från alla kontor, dock finns representanter från utbildningskontoret och socialkontoret. Gruppen ska dels arbeta med hedersvåldshandlingsplanen, dels andra preventiva trygghetsfrågor. Gruppen ska träffas två gånger per termin.

Kommunen arbetar även med EST, effektiv samordning för ökad trygghet, som är ett systematiskt arbetssätt för samverkan mellan bland annat kommun, polis och fastighetsbolag. I Upplands-Bro kommun deltar samtliga kontorschefer i styrgruppen.

Samverkan på kontorsspecifik nivå

Det finns ingen specifik samverkan för hedersrelaterade frågor mellan utbildningsverksamheten och socialtjänsten. Det förekommer samverkan i enskilda ärenden men inte på ett övergripande plan.

Skolan har en unik position i det förebyggande och främjande arbetet genom att verksamheten når alla barn, och alla föräldrar. Enligt läroplanen ska varje elev få kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck. Skolans personal har enligt socialtjänstlagen också en skyldighet att genast anmäla till socialtjänsten om de i sitt arbete får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck är en förutsättning för att skolpersonal både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och undervisa om problemet. För att skolan ska kunna ge stöd och skydd genom orosanmälan behövs välförankrade rutiner och samverkan med socialtjänsten byggas upp.

Socialnämndens nämndmål "det tidiga och förebyggande arbetet med barn och unga ska utvecklas genom ökad samverkan" har direkt koppling till samverkan med utbildningsverksamheten då en fungerande skolgång utgör en trygghetsfaktor. Samverkan möjliggör identifiering av riskbeteende i ett tidigt skede. I socialnämndens *Verksamhetsplan 2022* anges att samverkan mellan socialtjänst, familjecentral, förskola och skola ska utvecklas. Indikatorer kopplade till nämndmålet redovisas nedan:

Nämndmål	Indikatorer	Mål 2021	Utfall 2021	Mål 2022
Det tidiga och förebyggande arbetet med barn och unga ska utvecklas genom ökad samverkan	Andel placerade barn vars skolgång följs upp.	100%	100%	100%
	Andel barn i skyddade boenden som bibehåller kontinuitet i skolgång	85%	100%	100%
	Andel vårdnadshavare som upplever att socialsekreterare har lyssnat på förslag till lösningar (NY22)	-	-	100%
	Andel barn/unga som tycker att det har varit bra att ha kontakt med socialtjänsten (NY22)	-	-	100%
	Andel barn som minskat sin skolfrånvaro efter insatser från sociala skolteamet (NY22)	-	-	100%

Skolteamet är en nyinrättad insats inom socialkontoret som arbetar aktivt mot elever med hög skolfrånvaro tillsammans med elevhälsan och rektorerna vid kommunens grundskolor. Skolteamet utreder varför eleven har hög skolfrånvaro och beslutar sedan om insatser för att öka närvaron. Socialkontoret har även ungdomsbehandlare som regelbundet besöker kommunens skolor och fritidsgårdar för att knyta kontakt med eleverna.

Intervjupersoner från socialkontoret anger att samverkan med skolan är centrerad kring orosanmälningar. Socialkontoret är beroende av att det finns tillräcklig kunskap inom skolan för att identifiera elever som kan fara illa. Det uppges att antalet hedersärenden är lågt vilket kan tyda på låg kunskap om hedersproblematiken. Socialkontoret arrangerar informationsmöten med syftet att öka kunskapsnivån om orosanmälningar. Det finns en kommunövergripande rutin för orosanmälningar, dock kan intervjupersoner inte avgöra hur implementerad rutinen är. Det anges att det under 2022 kommer bli möjligt att registrera vilka skolor inom kommunen som gör orosanmälan, för att över tid kunna analysera trender och mönster, exempelvis vilka skolor som har högre eller lägre mängd orosanmälningar.

Inom utbildningsverksamheten finns kuratorsmöten där skolkuratorer från olika skolor inom kommunen träffas och samverkar, mötena fokuserar på strukturfrågor för kuratorsarbetet. Tidigare har endast skolkuratorer från kommunens grundskolor deltagit men nyligen beslutades att även skolkuratorerna från kommunens gymnasieskolor ska ingå i samverkan. Det finns inget direkt fokus på hanteringen av hedersrelaterat våld och förtryck vid dessa möten.

Det uppges förekomma ett behov av mer samverkan med utbildningskontoret som helhet. Socialkontoret har arbetat mot respektive skola utan en samlad ledning vilket skapat en oenhetlig samverkan. Samverkan mellan skolan och socialtjänsten vid enskilda ärenden anges fungera bra. Det är en liten kommun vilket enligt intervjupersoner ökar förutsättningarna för samverkan då det finns god kännedom om vem som ska kontaktas vid olika ärenden.

5.1. Vår bedömning

Fråga	Svar
Finns fungerande former för samverkan mellan socialtjänsten och skolan avseende arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck?	Delvis. Vår bedömning är att det delvis finns fungerande former för samverkan mellan socialtjänsten och skolan avseende arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Samverkan är fungerande vid hanteringen av individärenden, det är den strategiska samverkan mellan skolan och socialtjänsten som saknas. Det förekommer samverkansforum på kommunövergripande nivå där representanter från utbildning och socialtjänst deltar men vid granskningens genomförande kan vi inte fastställa de exakta formerna för samverkan samt vilka frågor som berörs i dessa forum då initiativet är nytt. För ett ändamålsenligt arbete och samverkan mellan socialtjänsten och skolan krävs att frågor som kompetensutveckling, kartläggning av förekomsten av hedersförtryck, orosanmälningar, rutiner vid risk för bortförande av barn etc. kan lyftas vid samtal där representanter från socialtjänst och skola deltar. I dagsläget kan vi inte bedöma om behovet av samverkan kring hedersvåld och förtryck ryms inom den kommunövergripande samverkan eller om det krävs en mer strukturerad samverkan mellan kontoren. Det finns inget forum för att specifikt diskutera hedersärenden, varken på kommunövergripande eller kontorsspecifik nivå.

Upplands-Bro kommun 2022-10-18

Sara Jansson
EY

Källförteckning

Intervjupersoner:

- ▶ Enhetschef, Barn och ungdomsenheten inom socialkontoret
- ▶ Samordnare för ungdomsteamet, Barn och ungdomsenheten inom socialkontoret
- ▶ Chef för trygghets- och preventionsenheten, kommunledningskontoret
- ▶ Samordnare våldsprevention, kommunledningskontoret
- ▶ Ett urval av socialsekreterare
- ▶ Skolkurator

Dokumentation:

- ▶ Övergripande mål och budget 2022 med planering för 2023–2024
- ▶ Socialnämndens delegationsordning, 2021-09-21
- ▶ Reglemente för socialnämnden, 2020-12-16
- ▶ Handlingsplan mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, 2019-01-14
- ▶ Socialnämndens protokoll 2021–2022
- ▶ Trygghetsutskottets protokoll 2021–2022
- ▶ Socialnämndens Verksamhetsplan 2022
- ▶ Socialnämndens Verksamhetsberättelse 2021
- ▶ Handlings- och aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck, KS 21/0435
- ▶ Myndighet barn och ungas Verksamhetsberättelse år 2021
- ▶ Brukarundersökningar
- ▶ Interna rutiner
- ▶ Interna arbetsmaterial med statistik

Bilaga 1. Aktivitetsplan

Delmål	Aktivitet	Ansvarig	Uppföljning
Handlingsplanen implementeras i organisationen	Gå igenom handlingsplanen på APT på respektive enhet	Enhetschefer Rektorer	2022
Det finns rutiner inom arbetsgrupperna att fråga klienter och/eller uppmärksamma och bemöta hedersvåld och att dessa är implementerade	Utforma adekvata rutiner och implementera dessa inom verksamheterna, frågor ska ställas om det finns något som indikerar att denna form av våld eller förtryck förekommer	Enhetschefer	2022
Informations-/ kunskapsspridning sker kontinuerligt på skolor (ex. affischering, kampanjer, länkar till information och stöd)	Inhämtas och samordnas av Enheten för trygghet och prevention, sprids av elevhälsan	Trygghets- och preventionsenheten samt elevhälsa/ Utbildningskontoret	2021- kontinuerligt
Frågor om våld och/eller förtryck samt våldsutsatthet ställs i skolsköterskornas elevhälsosamtal (med alla skolelever)	Se över möjligheten att få med utökade frågor samt rutin vid upptäckt	Enhetschef resursenheten	2021/2022
Det finns tydliga rutiner för orosanmälan till socialtjänsten gällande hedersrelaterat våld och förtryck	Utforma adekvata rutiner inom verksamheterna	Enhetschefer Rektorer	2022
Det är tydligt för kommuninvånare vart man kan vända sig om man är utsatt eller man vill anmäla oro till socialtjänsten för att någon utsätts	Information ska finnas på offentliga platser, på webben, vara lättillgänglig, lättläst och översatt till flera språk	Trygghets- och preventionsenheten samt Socialkontoret i samråd med Kommunikations-enheten	2021/2022

Building a better
working world

Ökad kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck hos personal som möter barn och unga	Erbjuda utbildning (webbkurs Heder) inom området till fritidsgårdspersonal samt elevhälsa samt på förfrågan från andra verksamheter	Trygghets- och preventionsenheten	2021/2022
Barn och ungas delaktighet utvecklas	Att inför revidering av aktiviteter göra barn och unga delaktiga genom fokusgrupper	Trygghets- och preventionsenheten	2022
Fältgruppen får ökad kompetens att i mötet med ungdomsgrupper arbeta förebyggande mot hedersrelaterat förtryck	Fältgruppen utbildas i Hedra, en metod för högstadie- och gymnasieungdomar som leder till ett aktivt personligt avståndstagande från alla former av våld och förtryck.	Trygghets- och preventionsenheten	2021-2022
Ökat stöd till unga våldsutsatta eller våldsutövare genom samarbete med Kvinnojouren Anna	Upplands-Bro kommun ingår IOP (Idéburet Offentligt Partnerskap) med Kvinnojouren Anna som ska utveckla en ungdomsjour vid sidan av sin ordinarie verksamhet	Trygghets- och preventionsenheten Kvinnojouren Anna	2021-2022
Våldsförebyggande arbete är en del av kommunens värdegrundsarbete i skola och/eller förskola	Undersöka möjligheterna för att arbeta våldsförebyggande och normkritiskt i skola och förskola	Trygghets- och preventionsenheten Rektorer	2022